

Thomas Bugges ansøgning om almanakpengene, 1783

Rigsarkivet, Københavns Universitet

Konsistoriets kopibog, 1783

Transskriberet af Jesper Vang Hansen, 2006

Professor Bugges ansøgning til kongen om andel af almanakindtægterne (nr. 321) samt konsistoriets erklæring herom (nr. 322).

No. 321. Professor Bugges Ansøgning til Kongen om anvendelsen af Almanak Afgiften.

Til Kongen.

Da ved Bogtrykker Hopffners Død Indkomsterne af Almanakken blive ledige og falde tilbage til Universitetet, saa skulde jeg allerunderdanigst ansøge, at den deraf udkommende fordeel, maatte tillegges observatorium og anvendes til det astronomiske Taarn og astronomiske observationer, hvilket deres Majestæt med Rescript af 21. July 1773 har befaleet.

Vel synes det besynderligt at ansøge om en Sag, som ved Kongelig Befaling allerede er bestemt, men da Professor Ehlert har søgt om 300 Rd, Professor Horrebow ligeledes om 300 rd af Almanakkens Indkomst, og nogle mener, at den til saadanne Gratifikation kunde anvendes: saa er det fornødent, at jeg maae indstille mig for deres Majestæts Trone, saa det kongl. Observatorii vegne hvis Bestyrelse er mig anfortroet.

Astronomiens Dyrkelse her i Landet har i Brahes, Rømers, den eldre Horrebows Tider, været en ikke ringe Deel af den danske Litteraturs Arv; og for at tvinge denne hos os forfaldne Videnskab igien i Floer, har deres Majestæt med en Velmodig Gavmildhed af egen Kasse givet 7000 rd til observatorii Istandsættelse og nye Instrumenters Anskaffelse. Observatorium er nu i den stand at den kan settes i Sammenligning med de beste Observatorier i Europa og har fortient Biefald af de fremmede Astronomer som har seet samme, af hvilke jeg kan nævne Hr. Zescell fra Petersburg, Hr. Prosperin fra Upsal, Hr. Nuendes fra Stokholm. Deres Majestets hensigt var vist nok ikke, at disse Instrumenter skulle være blot til et Syn, men at de flittigen skulde bruges. Jeg har til den ende oplært 4de duelige Mænd, som anstille astronomiske Observationer, nemlig i Norge Hr. Captain Riise (?) og Hr. Lieutenant Wilse, i Grønland Missionair Ginge og i Island Hr. Lievog – Jeg underholder en vitløftig og kostbar Brevveksling med de fremmeste Astronomer i England, Frankerig, Tydskland og Sverrig - Jeg har en betydelig Samling af mine egne observationer for 3 Aar, hvilke alle ere beregnede og sammenlignede med de dissers astronomiske Tabeller og med deres trykning er allerede vidt avanceret – Jeg haaber derved i mit Fag, at undgaae den Betydelse ...?.. gjøre os een uvirksomhed i Videnskaberne.

De paa Observatorio nu værende nye Instrumenter, omendskiønt for nærværende Tiid de fuldkomeste og beste, vill dog en Gang blive forældede og mindre brugbare.- Videnskaberne maa daglig og naar nye og bedre astronomiske Redskaber opfindes, da burde det mindste observatorium i begge kongerigerne strax dermed forsynes, saa det ej skulle blive et heelt Aarhundrede tilbage i Videnskaberne frem for andre - Dette kan ikke skee uden paa én af de 2de Maader; enten maatte den kongelige Kasse ene Gang hvert 50 Aar bebyrdes med en Udgift af flere 1000 rdr eller Observatorium maatte selv have end Fond til saadanne Udgifthers bestridelser – Det sidste er det naturligste og rigtigste og da dertil nu viser sig den beqvemeste og eneste Lejlighed, saa fordrister jeg mig paa observatorii Vegne at ansøge:

1. At det kongl. Rescript af 21. July 1773 maatte bekræftis og et ifølge deraf, de af Almanakken indkomne Indtægter tillægges observatorium til dets og de astronomiske Observationers Nytte efter vilke mit forslag og at det ej maatte anvendes til Gratificationer for saadanne, som ere Observatorium uvedkommende
2. At Almanakkens indkomster skulde 300 rdr aarligen med deres Renter henlægges til en staaende Fond for observatorium til astronomiske Instrumenters Indkøb og efter Tiid og Omstændigheder tilhørende hoved forandringer med Observatorium og dets Indretninger.
3. Forhaaber jeg at Prof: Astronomiæ beholder de 200 rdr, som han hidtil efter Rescriptet har haft og bør have samme liden Belønning for de mange Nætter, som han maae tilbringe paa observatorio, om han der vil gjøre sine Pligter.
4. Til tvende bestandige Medhielpere ved observatorium udbetalis aarlig 100 rdr af den kongl. Kasse til den eene og 2 koster af Communitetet til den anden. Af denne ringe Indkomst kan de ej leve uden tillige at paatage sig Informationer for at erholde al den hielp som jeg med mine Observationer infører, har jeg været nødsaget at udgive 100 rd af min egen Lomme. Jeg lever i det Haab, at deres Majestæt ville tillade, at jeg for denne Udgift bliver forskaanet, Og at den første af mine Medhielpere blive tillagt 100 rdr og den anden 50 rdr af Almanakkens Indkomster; Da jeg først med Billighed kan fordre, at de skal opofre al Deres Tiid til Observatorium og de dermed fordrede Arbejdsomhed og Beregninger.
5. Observatorium har ej meer for nærværende Tiid end 260 rdr Indkomster, med hvilke man næppe kan komme ud til Portnerens Lønning, Lys og Varme, alle Instrumenternes Vedligeholdelse, Bygningers Reparationer med videre. Af disse 260 rdr betaales 100 af Trinitatis Kirke og da denne Kirke desuden er fattig, saa var det billigst, at den forskaanes for denne Udgift og der tages af Almanakkens Indkomster.-
6. Forhen har jeg anført, at jeg nu udgiver det 1ste Bind af mine astronomiske Observationer. Til Pagina Indkiøbt Kaaber Pladers Stikning og Trykning har jeg allerede udlagt over 500 rdr og det heele vil omtrent beløbe sig til 900 rdr – Da saadanne Verker ikkun ere brugbare for Astronomer og de store Bibliotheker, saa kan derpaa ingen fordeel, men snarere Tab mentes; hvorfor og Flamsteed's, Maskelynes og nu Bradleys Observationer i England ere udgivne paa offentlig Bekostning. Allerunderdanigst forhaaber jeg, at Deres Majestæts ikke anseer det for billigt, at jeg

foruden [Brug og Stab at ønske min ..? ..] paa Observatorio, desuden ved min Arbejdsomhed skal sætte Penge til af de Indkomster, som mig tillagt og herved haaber jeg, at Deres Majestæt ville tillade, at mig aarligen af Almanakkens Indkomster maatte udbetales 100 rdr, saalænge jeg vedbliver at udgive observationerne og med Regningers og Qvitteringers beviser, at disse 100 rdr alene dertil anvendes og naar dette ikke skeer da hensættes til observatorii faste Fond eller andet Brug.

Dette mit Forslag udgiør saaledes 750 rdr og naar disse til Observatorii Nytte paa fortskrevne Maade anvendes, saa kan jeg intet have imod at over det øvrige efter Behag disponeres.

Da Astronomiens og Observatorii Tarv naturligen ej kan interessere nogen saa meget som mig, saa forhaaber jeg at det i Naade tilgives, at jeg har talt min Myndlings Sag.

Kiøbh. Den 12 Sept 1783

Thomas Bugge

Hans kongl. Majestæt vil allernaadigst at Rector og Professores herom med forderligste indsender Erklæring til videre Resolution og er Ophold skeer da Aarsagen at indberette..

Canselliet den 7 octbr. 1783

Luxdorph

Aagaard

No. 322

Consistorii Erklæring paa ovenstaaende.

P.M.

Consistorium agter det for en hellig Pligt, altid at erkiende den naadefulde omsorg, som Deres Majestæt stedse har viist for Videnskabernes Opkomst, og anseer iblant mange andre ogsaa Rescriptet af 21 July 1773 for et stort Beviis paa samme, da deris Majestæt derved har befaleet, at Almanakkens Indkomster skulde anvendes til fordeel for det astronomiske Taarn og astronomiske observationer. Imod et af Prof. Bugge i et hermed tilbagefølgende Pro Memoria til samme hensigt forslagene Poster, findes intet at erindre, at altsaa saaledes foruden de 200 rdr, som Professor Mathematicum superiorum stedse har nydt for Almanakkens Beregning, endnu 550 rdr af disse Indkomster anvendes til at vedligeholde Observatoriets ypperlige Indretninger og at besørge observationerne, anstille samt befordre til trykker, i alt 750 rdr. Og da maa ved Almanakkens Priviligii Bortforpagtning i et næstkommende 10 Aar, endnu erholder noget over det som Prof.

Bugge agter nødvendig for Astronomien; undstaar vi os aldeles herefter at foreslaa, hvorledes det
Overskydende til fordeel for Videnskaberne kunde anvendes.

Kjøbh. Den 15 Dec 1783

Rector og Professores

M. Geuss

Til det kongl. Danske Cancellie